SCIPIONIS CARTEROMACHI PISTORIENSIS ORATIO DE LAUDIBUS...

Scipione Forteguerri

SCIPIO CARTEROMACHVS
DANIELI RENERIO
PATRICIO VE-
NETO. SA-
LVTEM.

ORATIONEM noſtram de Laudibus græcarũ literarũ, multorum petitionibus,& quaſi cõuitijs efflagitatam, ſub tuis auſpicijs publicamus Daniel Reneri. non modo enim ſingularis humanitas tua,beneuolentiaq; erga nos, id facere nos cogit, ſed & græcæ quoq; linguæ tanta experientia, ut me ego,quoties de his rebus una ut fit, cõfabulati ſumꝰ: adiutum abſte in ea maxime ſenſerim.ergo tu cũ eam a nobis habitam,uulgo,paſſimq; commendaris,editioni quoq; plus fortaſſe iuſto fidere nos effeciſti.ſumus eni neſcio quo pacto perſuaſi,quod tu laudaris, id a nemine iri improbatum.Quod ſiue ſuccedet, tibi laudem omnem debebimus, ſiue erunt:quibꝰ ea re minus ſit ſatiſſactum:tuũ erit uel tueri nos:uel e[illegible]ndare.Vtrumq; autem nobis optatiſſimum, ac uoto proximum.nam & patrocinium tuum meritum uideri,ampliſſimum & morum,& doctrinæ teſtimonium cenſeri poterit: ac limam tuam ſubire,nil aliud erit: quam accipere τὸν κολοφῶνα τοῦ λόγου, καὶ τὴν τῆς ἀθηνᾶς ψῆφον.

Vale.

VM VARIA, multipliciaq; ſint uiri ſtudioſiſſimi: quæ apud diuerſos homies bona, honeſtaq; exiſtimant, ꝓ cuiuſq; cõmodo, aut naturæ conueniẽtia: illud ꝑfecto optimũ uideri debet: quod conſenſu omnium, aut certe probatiſſimorũ, utiliſſimum humano generi natura edidit. quod enim beneficia ſumma omnibus contulit: confertq; cottidie: id non eſſe optimũ dici non poteſt. metitur enim bonitatẽ beneficentia. Diſciplinis autem a Dijs immortalibus nihil utilius datũ eſſe homini, tam nemini dubiũ eſſe uideo: quã nihil animo ipſo diuinius: cuius illæ ſunt poſſeſſiones, ac facultates. Neq; uero obſcura ſunt: aut ignota earũ beneficia hominibus: cum & audiant ea cottidie, & uideant, atq; omnibus pene modis experiantur. Quod ſi Diſciplinæ utiliſſimæ: quantæ id dignitatis eſſe cenſendũ eſt: cuius hæ potiſſimum beneficio manarint in lucem? certe maximæ, & cui nihil anteponi uel poſſit, uel debeat. Id autẽ eſſe græcam præcipue linguam, cũ egregios in quauis diſciplina uiros nõ credidiſſe modo, ſed & tradidiſſe, uel legerim, uel audierim: ipſe quoq; facile me in eandẽ ſententiã adduci patior. cuius rei uos certe iudices in præſentia facio, qui cũ eiuſmodi ornamentis inſigniti omnes, atq; honeſtati ꝓdeatis: græca quoq; uel in uobis ipſis admiramini, uel in alijs ſtudio proſequimini. Exiſtimo autẽ quicquid laudis uniuerſis ſimul conueniat diſciplinis: id omnẽ græcæ linguæ meritis nõ iniuria aſcribi oportere. quod quã uerum ſit: mox au-

Optimũ, quod utiliſſimum.

Diſciplinæ

Græca lingua.

dictis. Nam enim huc græcæ linguæ laudes exploraturi accessimus: Quantūq; ex ea manarit utilitatis humano generi: quamq; ea latinis præsertim hominibus cōtulerit semp: conferreq; possit in dies magis uti uolentibus. Igitur græca lingua, si græcorū scriptorum sua prodentium fidem sequimur, uetustissima, nobilissimaq; est. Quippe quæ nō aliunde traxerit initium: sed apud suos homines ueluti naturali quodam ortu prodierit in lucem: atq; maioribus assidue incrementis inoleuerit. Nam cum Athenienses, quorum purior atq; elegantior sermo est: αὐτόχθονας hoc est indigenas, ipsosq; suæ terræ perpetuos incolas, propriosq; cultores, dici conueniat inter scriptores, quis nō uidet linguā quoq; ipsam non minus αὐτόχθονα dici debere. sermo enim a natura homini datus, certā hominis ætatem necessario consequitur, nisi quid impediat. non enim possunt nō loqui homines, expeditis præsertim locutionis uocalibus instrumentis. at quanam alia quæso lingua usos credamus eos: qui nō aliunde migrarint, nisi ea quæ ipsos semp comitata sit. Quapropter hoc plus cæteris nobilitatis græca lingua sortita esse uidet', quod aliæ hominū inuenta proculdubio sunt: hæc naturalis quodāmodo existimari potest. quādoquidem in eam primi illi homines nulla arte, nullaq; industria, sed naturali quodam instinctu ducti fuerint. Cur enim ea potius uerba in mentē uenerint illis hominibus nullius adhuc rei gnaris quam alia: Quippe natura ipsa omniū rerum ꝓuida, ea uoluit lingua instituere illos homines: quæ ad sui postea indagationem, atq; expressionem, plus aliquid cæteris collatura esset humano generi, quod nō fefellit, tanto ēm græca lingua cæteras omnes antecellere uidetur in tradēda

Vetustissima.

Naturalis.

rerum cognitione: quanto homo aliquis omnium rerũ peritissimus, atq; ingenio perspicacissimo, ac prope diuino, hominẽ alium mediocris literaturæ, tenuissimiq; a natura ingenij, antecedit. non modo enim disciplinas omnes quotquot unquã fuerunt & melius, & copiosius græca ipsa et perlustrauit & tradidit: sed & si alio sermone hæc exprimere, aut efferre nitare, plurimum necessariæ lucis, ac prope ueritatis ipsius abstuleris. Ideoq; ueluti mancum merito credi potest: quicquid alijs literis scriptũ legatur: si cum eo conferatur: quod a græcis proditum sit. nec id hominũ tantũ causa euenire dixeris: qui non eam uel curam, uel diligentiã adhibuerint in perquirendis rebus, aut tradendis: quam græci homines. nam id quoq; uere dicitur (quid enim intentatũ illis ut Plinius inquit.) sed ipse quoq; cæterornm sermo nõ eam patitur expressionem, quam græcus. atq; adeo, ut plus naturã efficere, quam uerbis monstrari possit: in alijs quidẽ locutionibus non procul absit a uero. in græca autem tantũ abest ut uere dicatur: ut melius etiam aliquãto, atq; significantius non nulla ante oculos ponat: quam natura ipsa moliatur. Id autem Latini interim sermonis argumento intelligere licet: qui cum elegantissimus & sit, & habeatur: a græco tamen longe superatur. Diuus quippe Hieronymus proprietatem inquit græcã latinus sermo nõ exprimit. Quintilianus, uidetur mihi sermo ipse romanus non recipere illã solis concessam atticis uenerẽ. Gellius. Adieci inquit sæpe animũ ad uocabula rerum non paucissima: quæ neque singulis uerbis ut a græcis, neq; si maxime pluribus eas res uerbis dicamus: tam dilucide, tamq; apte demonstrari latina oratione possunt: quam græci ea dicunt priuis uocibus, &

Significantissima.

paulopost. sed huius inquã tui erroris culpam esse intelligo in mea scilicet, infacũdia, qui ne pluribus quidẽ uerbis potu erim non obscurissime dicere: quod a græcis rectissime uno uerbo & planissime dicit. Cicero cum Aristippi illud amico scriberet, habeo, nõ habeor a Laide, græce inquit id melius. Lucretius multa se græce dicere affirmat propter egestatem linguæ, & rerum nouitatẽ. Quod si Latinitas græcitatem, ut sic dixerim, usquequaq; referre non potest: cui coniũctissima est, ac prope germana: quid alias linguas existimemus: quibus cum nullum est illi cõmertium, nulla affinitas: sed qđ dici solet: diametro inter se distant. At habent & illæ suum fortasse nitorem, suam elegantiã. Equidem non negauerim inesse aliquid singulis ꝓpriæ uenustatis, neq; ẽm uerisimile est ingenij cuiusuis homines nullã omnino curã proprij suscepisse sermonis. Quin potius quemadmodũ colendorum agrorũ apud omnes pro loci, ac cœli qualitate usus est, sed alijs asperius solũ, ac natura ipsa horridius multum ueri cultus respuit: ac negligit: alijs contra mitius, ac placidius omnẽ admittit curam, omnẽq; industriã. sic quæuis locutio splendoris quidem aliquid in se retinet: sed cæteris multa negata sunt, græca omnia una complexa est, atq; eo usq; ut quæ apud omnes alias peculiaria natiuaq; sunt, ipsa quoq; reddat non minus eleganter: quã apud illas ipsas habeantur, nulla autem uim eius penitissimã possit exprimere. Quo fit: ut nostri, quoties aliquid efferre cogitãt: quo nil uenustius, nil elegantius intelligi uelint: atticos lepores, atticos sales, atticã uenerem, atticam eloquẽtiam, aut atticũ demum aliquid id esse dicant. Quã obrem quod de Platone inquit Cicero: Iouem si loqui uelit: nõ aliter locuturum: quam

quã scripserit Plato: si idem, aut simile quiddã de græca lingua pronunciemus: non absurde dicturos nos arbitror: naturam si loqui uelit: nõ aliter, quam græce locuturã. quod & re ipsa comprobauit, sua siquidẽ mysteria omnib⁹ sane hominibus in medio proposuit perquirẽda, ut cuiuis in eius arcanis liceret ingeniũ exercere. at perfectam de ijs ipsis, atq; absolutam tradere cognitionẽ, græcis proculdubio solis cõcessisse & quasi diuinitus reseruasse uidetur. Itaq; soleo mecum ipse quosdam ex græcis ridere nõnunquã: qui adeo sibi inuidere uideantur, ut quicquid in disciplinis græci profecerint: id aliorum inuẽtis totum tribuere conentur. Quid eñ quæso sunt aliorũ inuenta, nisi minuta quædam & pusilla: quæ casu magis, quã ratione habita iure existimes: ut liceat in his poetica illa uti sentẽtia, τύχη τέχνην ἔτικτεν, id est fortuna artem peperit, at uero quæ a græcis & cõperta sunt & tradita, nõ tam homines explorasse aut retulisse credas, quã naturam ipsam de se singula prodidisse, atq; adeo, ut in cæterorum scriptis illorum ipsorũ hominũ sermo sit, in græcis natura ipsa quod dixi: loqui uideatur. Quod si aut tempus: aut locus pateretur, singulas nos uel scientias prosequi, uel artes: ut quæ a græcis & inuenta in his & tradita sunt, cũ cæterorum omniũ, quos scimus traditionibus conferremus: ꝑfecto nemo uestrum (ut arbitror) relinqueretur: qui non tãtum græca a cæteris distare magnitudine fateretur: quãtum elephãtem a culice. Quid enim, ut alia omittã, philosophia ipsa omniũ scientiarũ parens, ac Domina adiumenti unq̃ habuit ab alio genere, quam a græcis: tantũ enim abest, ut quicquã cæteri contulerint philosophiæ: ut si qui etiã e barbaris, eius aliquãdo studio incensi fuerint: ad græcos migrarint: (Philosophia a Græcis.)

runt:atq; ijdem, si quid ex philosophia posteris relinquere uoluerint:id nõ sua magis, quã græca lingua efferre dignũ iudicarint, non tam remunerãdi gratia, ut existimo, eam linguam cui acceptũ referrent quicquid scirent, quã quod aut insolẽs, aut impossibile uideret, uel disci, uel tradi recte philosophiã alio quã græco sermone. Hinc Toxaris, atq; Anacharsis e Scythia Athenas philosophandi studio se contulerunt. Chion e ponto, Cuius & superioris Anacharsidis extant græcæ quoq; epistolæ perquã elegantes, nec minus philosophiæ præceptis refertæ. Phauorinus uero e gallia, non modo plurima græce in philosophia conscripsit: sed & Romæ quoq; ubi uixit multa sæpe græce disputauit: quemadmodũ Gellius ex nostris, ex græcis Philostratus autores sunt. Philon Iudæus nõ hebraice magis, quã græce philosophiam illustrare conatus est. Musonius autem omniũ stoicorum Neronis tempestate celeberrimus cũ e Vulsinio esset Romæ proxima urbe: græcis potius scriptis, quã latinis monumentis philosophiam augere uoluit. præterea quot syri: quot ægyptij, quot Thraces philosophiæ mysteria græce scripserint, Orpheum, Musæum, qui tamet si inter poetas cõnumerantur, attamen possunt & philosophiæ adscribi, cum uetus illa theologia nõ nisi carminibus texeretur. Sed quid opus est alios cõnumerare? cum Aristotelẽ ipsum philosophiæ magistrũ, Thracia nobis tulerit, Græcia excoluerit: Cuius celebriores quoq; expositores nõ græci, græce cũ interpretati sunt. Porphyrius e phœnicia, Iamblichus e syria, Ammonius & Philoponus ex ægypto: Simplicius e phrygia. Quin & in alijs quoq; artibus multi multa græce scripserunt nõ græci. De grãmatica exactissime Apolloni9 & Herodianus

& Herodianus Aegyptij. De Musica, atq; Astrologia Ptolemæus itidem. Arithmeticam Nicomachus & Iamblichus syri: & geometriæ nonnihil. Dialecticæ quoq; ante Aristotelem ab Archyta Tarentino scriptũ aliquid legimus. neq; id nunc dico, non posse homines aliter philosophari, quam græce: sed quicquid cæteri philosophati fuerint, aut inchoatum quiddam, aut non absolutum consistere: sed quod extremam & quasi Apellæam manum desyderet. At dicet aliquis Pythagoram, Platonem, atq; alios philosophandi studio in ægyptum se contulisse. Ego uero non negauerim aliquid inde in Græciam retulisse hos uiros, ex ijs præsertim: quæ ad diuinitatem pertinent: quæ ab hebræis multo ante in ægyptũ pulsis manasse uerisimile est, nam & legisse Platonẽ hebraica scripta, & lecta imitatum fuisse autor est Eusebius, atq; ea in græcam linguam tralata, quando & Trismegistum, qui omnem pene ueritatem, ut ait Lactantius: nescio quo modo inuestigauit: græce scripsisse uidemus, hebraicam tamen ueritatem interim excipio. nam de humanis rebus, atq; artibus agimus, non de diuinis inuentis. quanq; hæc quoq; postea, a græcis potissimum explicata sunt: cum ratio propagandæ ueritatis iam non refragabatur. Quid quod & Indos philosophos græcæ linguæ ignaros non fuisse scribit Philostratus, & cum Tyanensi Apollonio græce nonnunq; fuisse locutos. Atq; hæc de græca lingua, quantũ uel nobilitate, uel usu cæteras antecellat: dicta sufficiant. nunc quantum latino sermoni adiumẽti præstet: dicemus. Nam aliæ profecto locutiones scire sine græca lingua parum recte possunt, ut uero optime loquantur nihil impedit. At latinus sermo ne loqui quidem potest exacte

Græca lingua quantum latinæ conferat.

 sine

ſine græcæ linguæ cognitione, tantum uel cognationis uel cõiunctionis cum illa ſortita eſt hæc noſtra, ut eſſe fortaſſe poſſit ſine illa, bene autem eſſe nõ poſſit. Quemadmodum homo ſine uirtute ut ſit: nihil prohibet, ut uero bene ſit: fieri non poteſt: ſi uirtus non adſit. Quare quid aliud eſſe dicemus græcam linguam: ſi ad latinam referatur, quã eius uirtutem, ex qua ſua illi felicitas comparetur. Quod ſi Ouidianũ illud ſub eius perſona protulerimus, non ab re fortaſſe dixerimus: Ergo ego ſum uirtus: ego ſum tibi nobile regnum. Minime autem indignari debet ſermo latinus: quod e græco manarit: ſed gloriari potius. nam quod ab optimo autore initium ſui traxerit, fieri non poteſt: quin ſit & ipſum optimum, atq; illi proximum. non poteſt ergo nõ eſſe cuiuis rei accommodatiſſimus latinus ſermo: qui e græco proceſſerit. ac mihi ſane uidetur: cum utrunq; cõſydero nihil aliud eſſe latinus ſermo: quam græci exemplum atque imago, ut quicquid in illo ſit: in hoc quoq; eniteat. principio em̃ ſi elementa, ac literas earumq; inter ſe contextum intueare, eandem in utriſq; inueneris rationẽ: ſi uerba, ac uoces: eodem modo ſignificare, eodemq; modo necti, ac cõſtrui ac pene uim habere eandem. ideoq; ſiqua etiamnum innouanda nobis, ac fingenda ſint, ita demum habitura fidem dixit Oratius: ſi græco fonte cadant. nam & multa nos a græcis accepta trãſpoſitis literis noſtra fecimus. μόρφαν illi Dorica lingua dicunt: nos formam: Illi ἅρπαξ nos rapax, multa immutatis φώρ fur, νύξ nox, multa additis ἕξ ſex, ἕρπυλλον ſerpyllum. multa eadem permanſere. Infinitum eſſet omnia perſequi, ut dictionum eadem ratio, ut nominũ, ac uerborũ inflexio, ut præpoſitionum, aduerbiorum, coniunctionum eadem obſeruatio,

Latinus ſermo, Græci imago.

obſeruatio. ſed minutiora hæc, quam ut in præſentia examinanda ſint: & a noſtris grammaticis abunde tractata. Orationis uero cõpoſitio ita pendet e græco, ut quæcunq; a græcis tradita ſint in ratione dicendi, eadem a latinis & ſeruent & ſeruari iubeantur, nam & quas dicunt ſententiarũ & quas orationis figuras, in uſu a latinis non minus receptæ ſunt: quam a græcis: & earum nomina aut græca adhuc uſurpantur, aut græcorũ imitatione ſignificantur, uim quoq; rei appellatione ipſa exprimẽtia. quam qui nõ uident: rem quoq; ipſam non diligenter animaduertunt. Neq; uero caſu' eueniſſe dixeris tantam hanc conuenientiam, ſed induſtria, ſed prouidentia, quare non niſi græca lingua duce procedere latinam poſſe ueriſſime affirmari poteſt. Quemadmodum enim ſi principium rei, atq; origo neſciatur, ſciri ea res non ſatis recte poteſt: ita latina lingua ſi græca ignoretur, ut bene teneatur: non fit uerisſimile. Quod ſi te ad diſciplinas, arteſq; cõtuleris, ac rerum cognitionẽ ſectari uolueris: Iam uero hic quã pene nihil effeceris: ſi te græcis priuaris. omitto enim grammaticã, quæ ut multa habet ꝓpria, peculiariaq; in uno quoq; loquendi genere, ſic multa etiã retinet græcæ latinæq; linguæ ita cõmunia, ut quod de altera tradatur, alteri non minus cõueniat: quare græcis quoq; niti autoribus ad noſtrũ loquendi uſum non renuere noſtri. At uero Dialectica tam poteſt ſine græcis literis incolumis ſciri, quã ſine Ariſtotele, niſi forte a recentiorib⁹ uel noſci uel tradi melius exiſtimemus: aut ijs libris perdiſci poſſe: qui ex Ariſtotele tralati habeant: q̃s ſi aſpiciat ipſe nõ recognoſcat, ſed q̃d de Aquila dici ſolet pullos nacta nõ legitimos, reijciat: ac nolit ꝓ ſuis: Quippe qui Ariſtotelici ſolis radios nõ ferãt. poſſem

Cõpoſitio orationis.

Grammatica.

Dialectica.

hoc loco afferre ſingula quoq; uocabula: quibus utuntur Dialectici, quæ aut græca habeantur, aut græcorum imitatione ſint facta: quorum etiam nonnulla male a recentioribus accipiuntur. in his enim græca ratio ſequenda eſt: quã qui ignorant: ſæpe falluntur. Quam multa autẽ ſunt apud ipſum Ariſtotelem: quæ aut latine tranſferri optime nequeunt: aut ſi tranſferant, ſenſum ipſum græcũ non uſq;quaq; reddant. Quod ea de cauſa dictum uelim: quod nonnulli exiſtimant, ſi legant Ariſtotelicas quaſcunq; tralationes: ſtatim ſe ſentẽtiam tenere philoſophi. Quæ res pleroſq; fallit & quidẽ non indoctos: cum & qui tranſferunt plerunq; ipſi allucinentur atq; aliud pro alio reddant. & qui legunt aliter plerunq; accipiant: quam ab eo dicantur. tam igitur Ariſtoteles ſine græcis literis intelligi optime poteſt: quam ſine ſe. Quomodo enim, uim ſaltem ipſam Ariſtotelicæ locutionis intelligent: quã ille adeo elaborauit: ut aditum eo pacto ſuæ philoſophiæ præcluſerit ſocordibus atq; inertibus ingenijs. Quanquam ſunt qui hæc ſane non magnifaciant, immo uero & contemnant, qui & Dialecticæ uſum longe melius teneri hac noſtra tempeſtate affirmant, quam Ariſtoteles ipſe calluerit. Quæ res uellem equidem pro mea in noſtros uiros beneuolentia, tam uere, quam animoſe diceretur. ſed nos hæc aliorũ iudicio relinquimus: ne quod græce dicitur ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα πηδῶμεν, neuedum alios arrogantiæ fortaſſe arguim9: ipſi arrogantiores reperiamur: qui ſupra crepidam iudicare audeamus. Tranſeo igitur ad Poeticam, cuius & inuentio & uſus, ita totus græcorum eſt: ut quod de furore ait Plato, inanem eſſe hominis conatum: qui ſine furoris ea, quã uult ſpecie ad poeticas fores acceſſerit: de

Poetica.

rit:de ignaro græcarum literarum dici poſſit, incaſſum ſcili/cet eum laborare. nunquam enim ingreſſurum muſarū pe/netralia. Nam ut omittam principem omnium Homerum, a quo ceu fonte perenni uatum pierijs ora rigantur aquis, ut alios græcos Poetas, qui quaſi uiam ſtrauere poſteris ad quoduis poematis genus, nonne fabulæ ac figmenta ipſa poetica, quibus tota uis atq; uniuerſa pene conſtat poeſis, ita græcorum propria ſunt, ut uel ab illis ſint accipienda: uel illorū more confingenda. Quod ſiqua etiam a noſtris con/ſcripta extant, ea aut e græcis pendent, aut manca ſunt: & ad græcos nihilominus referenda. Quin & figuræ ipſæ uer/borum, & quos tropos appellant, Tralationes, Compara/tiones, Similitudines, quæ quaſi condimenta ſunt totius poeticæ compoſitionis, uel a græcis mutuanda ſunt, uel illo rum imitatione tractanda. Ideoq; inquit Oratius, uos ex/emplaria græca nocturna uerſate manu, uerſate diurna. In/uentio quoq; ita græcorū pene peculiaris eſt, ut noſtri quo/tiens aliquid acutius, aut elegantius afferre uolunt, id totum a græcis tranſferant integris ſententijs, uerbiſq; ſeruatis. Quid quod & nomina ipſa uel locorum uel hominum, qui/bus in poeſi nōnunq; uti cogare: græca ſunt magna ex par/te, in quibus ſi græcam originem ignores, plerunq; fallare neceſſe eſt. quod nō modo noſtræ tempeſtatis hominibus contigit alioqui non indoctis, ſed & uetuſtiorum nōnullis, ut Sidonio, Prudentio, Aratori, Iuuenco, qui græcorum no/minum quantitate ſæpe ſunt abuſi. Carminum inſuper nu/merorum pedumq; genera græcam habent & originem, & appellationem, quæ tametſi a noſtris quoq; tradantur, at/tamen a græcis & copioſius explicant, & melius intelligunt. Inuentio.

b 3 Rurſus

Rursus uerborũ, ac rerum copia a græcis tota sumenda est, quibus, ut ait Martialis, nihil est negatum, siqua enim sit apud nos dictionum compositio facienda: aut uocabulum innouandum, sequenda est græca figuratio, ac siqua in syllabarum quantitate licentia uti uelis, nisi græcam adhibeas obseruationem: non probabere, sed aut argutule, aut imperite fecisse uidebere. Itaq; non immerito Aristophanes nugas ac delyramenta cæteras omnes nationes existimari uoluit in iudicandis poetis: exceptis Atheniensibus, quos & natura sapientissimos appellauit. Nec iniuria Mineruam ijdem totam sibi uendicant: cum & cæteri Dij, qui aut poeticæ, aut eloquẽtiæ numina esse creduntur, græcis & ipsi adscribantur, nam, ut inquit Oratius, Grais ingenium, grais dedit ore rotundo musa loqui. ac de poetica quoq; hactenus. At puto Orator euadet quis egregius sine græcis literis, Cicerone duce. Negari profecto non potest Marcum Tullium, ueluti normam esse dicendi in sermone nostro, si tota teneatur in eo uis atq; uniuersa dicendi ratio, sed id qui fieri potest sine græcis literis? Quemadmodum enim in disciplinis: qui ante Aristotelem philosophi mathematiciue claruere, usos esse nonnunquam demonstrandi figuris, sunt qui scribant, sed demonstrationem omnino ignorasse. eodem modo potest & quis sine græcis literis loqui fortasse ex arte aliquid: sed id ut se facere sentiat, aut quo modo fiat, ut sciat, uix credi potest. uis enim ipsa dicendi, tota pendet e græco, tanquam e sui autore. Huc accedit, quod quæ de arte a nostris traduntur, aut cõfusa sunt: & inuoluta: aut parum idonea ad explicanda singula, quæ in orationis artificio latent. Quæ uero a græcis, anxia pene dixerim diligentia &

Oratoria.

obseruata

obseruata sunt & perquisita. Denique cæterarum artium aut sciẽtiarũ potest in alios quoque nõnihil redundare, at oratoriæ inuentio, atque usus, totus græcis debetur. qđ ne Virgiliũ quidẽ dissimulare potuisse palam est. cũ inquit. orabũt causas meli9. nulla eñ uerborũ magis patit̃ ornatũ: quã græca lingua. atque adeo, ut nõ ueritus sit pnuntiare Aristides, aliorum omniũ nõ barbarorũ modo, ut ait, sed græcorũ quoque locutionẽ. si cũ Atheniensium sermone comparet̃, puerorũ esse balbutientiũ uocem. qđ tametsi nimis magnifice dicit̃, attamẽ non procul abest a uero. idẽ eñ de attica uenere dici potest: qđ de Periclis elocutione scriptũ reliquere tum Eupolis, tum Aristophanes, in eius scilicet labris leporẽ ac persuasionis deam insedisse. atque in eorũ mẽtib9 qui audissent quasi quosdam aculeos relinqui solitos. demũ fulgere eum, tonareque, atque oĩa permiscere. Demosthenes quoque Athenienses ipsos eo minus credi a cæteris queritur: quo paratiores sint ad dicendum quã cæteri. Hinc Cicero noster tam & si tantus in eloquẽtia, se quidem conari, Demosthenem autem perficere: se uelle, Demosthenem posse ingenue professus est. & Quintilianus Ciceronem a Demosthene quantus fuit: effectum scribit. Quo fit ut nõ falso Aristides dixerit Atheniẽses solos trophæum sibi erexisse nullo sanguine, subactis oĩbus gẽtibus oratione, ac disciplinis. proindeque homines se suosque a Dijs immortalibus petere, optareque ut Atheniẽsibus potissimũ similes euadant doctrina, atque ingeniorũ cultu, qui cibus humani animi esse censet̃: cuius inuentio nõ minus Atheniensibus deberi credit̃: quã frugum, quas illis primũ largita Ceres dicitur. Nec mirum profecto uideri debet: si ex omnibus orbis partibus Athenas olim

homines

homines confluere ſoliti fuerint, diſcendi gratia. ut enim cæ tera animantia eo præcipue trahuntur naturali impetu, ubi uesci, atq; impleri cibo maxime poſſint: ita & homines, qui aut animus tantum ſunt: ut Platonici uolunt, aut potiſſimũ animus, ut Ariſtoteles, illuc ſua ſponte duci uerisimillimũ eſt: ubi largiſſima ſit copia ſpiritalis cibi, ac uere diuini, quẽ diſciplinæ ipſæ ſuppeditant, quæ Athenis in primis claruere: indeq; factum eſt: ut noſtri quoq; poetæ doctas Athenas perpetua quaſi appellatione uocitarint. ſed de oratoria

Phyſica. ſatis. Philoſophiæ uero pars tantum naturalior recentioribus latinis in uſu ſemper eſt habita: quam Ariſtoteles dili-

Metaphyſica. gentiſſime eſt perſecutus. At diuinior illa, quæ Platoni adſcribitur: & quam ueteres quoq; Romani admirati eouſq; ſunt: ut diuinitatem quandam ineſſe eius uiri ſcriptis intellexerint quidem: explicare autem non auſi fuerint: ac ſecuti poſtea noſtri, græciq; theologi Chriſtianæ religioni maxime conuenire demonſtrarunt, intacta hactenus iacuit noſtris his philoſophantibus, nunc uero a pleriſq; deſideratur magis, quam habeatur. nam ſine græcis literis deguſtari for

Mathematica. taſſe poteſt: hauriri non poteſt. At Mathematicæ ſcientiæ tam poſſunt ſine græcis literis perfecte teneri, quam ſine græcis autoribus. eiuſmodi enim ſunt quæ ab aliis tradun- tur: ut ſiquid modo uel paululum a græcis diuerterint: in profundum labantur erroris: unde educere ſeſe poſtea, atq; explicare nequeant. Quemadmodum enim qui iter ingreditur: ſi ſemel excedere eum e uia, aut aberrare contigerit: quo longius proceſſerit: non magis eo tendit: quo uult: quã recedit inde: ac fugit: ſic qui in diſciplinis, præcipueq; Mathematicis præſcriptum ſemel ordinẽ liquerit: dediſcenda

discit. satius enim est nescire aliquid prorsus: quam peruerse scire. cum deterior longe sit dispositionis ignoratio: quam negationis: ut Aristotelice interim loquar. Quam autem fallant: qui mathematicas res sine græcis literis, & illotis, ut aiunt: pedibus aggressi sunt: facile intelliget: qui Campani expositiones in Euclidem cum Theonis editione, ac Procli commentarijs conferet diligentius: aut Euclidis eiusdē perspectiuam, atq; opus aliud de speculis, cum ijs, quæ latine scripta sunt ijsdem de rebus. aut mathematicas Aristotelis quæstiones in libris, quos problematum appellant: atq; in omni philosophia rimentur: quemadmodum a latinis intelligantur. Quod si Boetij quoq; arithmeticam, tametsi diligētissimi græceq; doctissimi, ad Nicomachi præcepta, Iamblichi, ac Philoponi commentaria referant accuratius: perspicient profecto: quam græca ipsa, non modo exactiora, sed & ueriora dicantur. De Musica illud satis dictu fuerit: Musica. omnia instrumēta, sonos, proportiones, consonantias, neruos, græcam habere appellationē. prætereo græcos Musicæ scriptores Euclidē: Aristoxenū: Nicomachū: Ptolemæum: Plutarchū: Bryenniū: Porphyriū: atq; alios. cum apud nos unicus sit Boetius: exceptis Diui Augustini paucis: & Macrobij, ac Marciani Capellæ non nullis. Nam nostram hanc Musicam, a uetere illa iampridem desciuisse, cum pluribus indicijs, ut credam: compellor: tum Olympiodori quoq; grauis philosophi testimonio maxime moueor: qui cæterarū disciplinarū, Arithmeticæ, Geometriæ, Astronomiæ reliquias sua quoq; tempestate seruari scribit: de Musica autem illum Homeri uersum usurpauit: ἡμᾶς μὲν κλέος ἐσθλὸν ἀκούομεν, οὐδέ τι ἴδμεν: id est, nos clarū audimus no-

men:nihil inde tenemus:quasi nihil sit reliquũ ueteris Musi-
Astronomia cæ. In Astronomia quoq; multa mihi uidentur esse apud
græcos:quæ a Latinis desyderentur. Nam præter Ptolemæi
scripta,& ea nõ nimiũ fortasse fideliter ad nos tralata:pauca
sunt:quæ ad ueræ Astronomiæ usum aditũ præbeãt. Quid
enim simile apud nos habetur τῶν εὐκλείδου φαινομένων:quæ
ueluti Astronomiæ elementa traduntur a græcis? Quin &
Theodosij σφαιρικὰ uti principia totius astronomiæ sumi de
bere,autor est Philoponus. Quippe quæ exactiora sint: &
eandẽ obtineãt rationẽ ad astronomiã: quam Geometria
ad Opticen: ad Armonicen Arithmetica. siquidẽ ἀϋλότερα,
hoc est immaterialiora sint, ut scribit Dauid philosophus
non incelebris. Theodosij autem σφαιρικὰ sequi dicit Philo-
ponus Autolyci opus περὶ τῆς κινουμένης σφαίρας: hoc est de
sphæra:quæ mouet᷑.indeq; postea principiũ sumere astro-
nomiam:utpote minus exactis,minusq; certis demonstra-
tionibus utentem q̃ ij faciant. quæ enim in Astronomia
demonstrent᷑:summã extremãq; certitudinẽ nõ polliceri di
cit:sed quod proxime accedat. umbrarũ insuper ratio non
abesse ab Astronomiæ præceptis creditur: cuius rei a græ-
cis quoq; tradũtur demonstrationes,nec desunt qui de his
scribant, sed nos hæc alijs pensitanda relinquimus. satis eñ
Medicina habuimus innuisse. Medicina uero eo magis indiget græcis
literis,quo maius periculũ affert ignoratio medicamẽti:aut
ægritudinis:quod euenire illis nõnunq; uerisimile est qui
græce nesciant,quando græcis uocabulis omnia pene uocitẽ
tur apud medicos: & eius artis autores græci præcipue in
pretio habeantur:a quibus si qui in alia lingua claruerũt:ue
luti riuuli fluxerint, manarintq;,ac siquid habent:inde acce

perint

perint.quanq; non purum id,sincerúq; secum ferant, quæ res non modo a nónullis nostræ quoq; tempestatis medicis animaduersa est: sed scriptis etiã prodita. Ad summã nó ui deo quid in quauis disciplina sciri recte possit,si græca igno rentur. Nec fuerit iuris quoq; consultis hoc inutile. nam & multa habentur in græcis legũ codicibus,quæ apud latinos nusq; legantur. siquidem, ut Politianus præceptor noster dicere solebat,multa græcis legib9 addidit Iustinianus,quip pe quæ latinis notiora existimaret,quã ut scribi oporteret: græcis autem,utpote alienis admodũ a Romanis moribus, consuetudinibusq;,explicanda latius censuit:quæ nunc re- mansere,illis apertiora,quã nobis,proptereaq; inde peten- da.Accedit & illud,quod in latinis Pandectis,quæ nũc Flo- rentiæ uisuntur:integra legum interpretamenta græce inue niuntur adscripta,quæ & ipsi uidimus, legimusq;, & græca testimonia citata,ut Homeri sæpenumero, & græca uerba addita significantiæ gratia,atq; expressionis, quod non ab re fecisse uidetur Iustinianus inter græcos magis,quam lati- nos referendus:quando in græcia semper uixerit: quod ex Procopij certe historijs licet animaduertere. Et quoniam in historiæ mentionem incidimus, quantam hac quoq; in parte utilitatem præstet latinis hominibus græca lingua, haud facile dixerim:cum multa sint a græcis petenda ex no stris quoq; rebus:nó enim omnia adhuc ad nos tralata per uenere.sed quota pars, atq; ea nescio an satis fideliter:qua de re, ne, quod dicitur, cum laruis lucter mortuos inse- ctando, dicere nunc supersedeo: præsertim cum iam ple- riq; animaduertere incipiant: quam sit erratum in histo- ricis potissimum tralationibus. & nos hæc, & pleraq;

Iura

Historia

alia, quæ perperam in singulis disciplinis traducta habẽtur: copiosiore oratione non maledicẽdi certe studio, sed ad no/ Theologia. strorũ hominũ utilitatẽ aliquãdo ostendemus. Theologia demum, & si non nihil a græcis dissidet in præsentia, attamẽ multa est ab illis olim mutuata, & nunc quoq; potest. sunt enim ueteres græci scriptores: quibus nõ minus, quã nostris ueritas ipsa roboretur: quippe quos secuti nostri: quorũq; placitis innixi, totius religionis ualidissima, firmissimaq; ie/ cerint fundamenta. Quis enim quæso Basilium illũ magnũ non complectatur Christianæ quoq; fidei hostibus admi/ randũ: incertũ q; doctiorẽ ne, an eloquentiorẽ? Quis duos Gregorios Nysses, & Nazianzenũ, non duo belli fulmina ut poetæ Scipiones: sed duo religionis lumina, uel potius so les nunq; obscurandos? quorũ alter theologi cognomentũ meruit apud suos: & diuum nostrũ Hieronymũ quantus est: effecit: alter præter philosophiæ quendam ueluti affla/ tum, tanto quoq; fluit lepore: ornatuq; uerborum: ut Basi/ lij fratrem, uel potius discipulũ, ut se ipse appellat: facile pos/ sis agnoscere. Prætereo Athanasium minus his fortasse cul/ tum: sed certe nõ minus diuinũ. transeo Damascenum non theologũ modo acutissimũ: sed acrẽ & philosophũ, & Dia/ lecticum. taceo Chrysostomũ, nõ ab re profecto cognomi/ natũ aurei oris. omitto & alios: quorũ & scripta, & sentẽtiæ ita circũferuntur a nostris: ut pro oraculis haberi uideãtur. Quid? quod omnia, quæ de Christo literis mandata sunt: græce primum composita feruntur: excepto Matthæi euan/ gelio. Quare fieri non potest: ut non nullorũ fides e græco petenda non sit: Queadmodum eorum, quæ a Mose, aut Prophetis scripta sunt: ex hebraicis petitur uoluminibus.

quod

quod facere nõnunq̃ uidet Diuus Hieronymus: & fecisse ante eum Origenes credi potest, atq; Apollinaris uir uterq; doctissimus, & hebraicæ linguæ studiosus. Quoquo igitur te uertas: præsto adest græca linguá: operam suam in omia præstitura: quã si refugias: non tam illam reiecisse: quam te necessarijs admodum rebus fraudasse uideare. Atq; hæc sunt: quæ de græcæ linguæ uel nobilitate, uel utilitate di cenda sese nobis obtulerunt: nimium fortasse multa latino homini. non enim uideor inuidiam ueritus: quod latinus apud latinos ita græca extulerim, ut pene nihil nostra esse contenderim. quod non tam laudandi gratia aliena, quam nostros homines admonendi dictum existimari par est. Quippe cum in ea perdiscenda maiores nostri ita laborare sint soliti: ut uix sine illa quicquam se scire putarent. semper inquit Cicero, ad meam utilitatem cum græcis latina coniunxi. Quintilianus a græcis incipiẽdum præcipit. Ouidius quoq; inquit: Nec leuis ingenuas pectus coluisse per artes Cura sit: & linguas edidicisse duas. Claudius Cæsar utranq; linguam nostrã appellare solebat: nec iniuria: cum ita græcam linguam tenerent ueteres Romani: ut nihil apud eos differret græce ne, an latine, uel scriberent: uel loquerentur. Ennius tria corda se habere iactabat: qđ triplicem linguam calleret græcam: latinã: & oscam. Ouidius dum in Scythia exularet: atq; aduenarum congressum nonnunquãm desyderaret: eius inquit, qui accesserit, siue græca scierit: siue ille latina uoce loqui: certe gratior usus erit. Nero imperator apud patrem consulem iuuenis adhuc pro Rhodijs, atq;

tine declamare solitum: nemo est qui ignoret. eundemq; graece aliquando Rhodi orasse: quem cum audisset Apollonius: exclamasse fertur: graecã quoq; eloquẽtiam Romã a Cicerone transferri. idem cũ de tẽporibus suis graece scripsisset graecorũ q̃rundã hortatu, graecã omnẽ nationẽ a scribendo deterruit. scripsit ijsdem de reb9 & Pomponius Atticus, qui & cognomentũ adeptus credit: q᷑ atticã linguã ita referre crederet: ut natus, educatusq; Athenis uideretur. Q᷑ Theophrasto homini graeco, ac diuinae eloquẽtiae uiro contingere non potuit, quominus a uetula argueretur: tanquã non atticus, sed externus, dum cupit nimium atticus uideri. Bruti graecas epistolas, quae adhuc in manibus habentur & Plutarchus laudat: & Philostratus omnium imperatorum epistolis longe anteponit: & Mithridates quidam regij generis summopere admiratur: Marci quoq; Romani imperatoris graecas epistolas uehementer probat Philostratus. Quam multi autem ex Romanis, graece potius, quam latine historias scribere aggressi sunt. Albini meminit Gellius, Luculli Plutarchus, Diui Claudij graecas historias, praeter Suetonij attestationem citat Stephanus graecus autor, Arrianum, cuius de Alexandro Macedonũ rege graecae extant historiae, & de Epicteti stoici dissertationibus opus, inter primates Romanos numerat Lucianus. Aelianum cuius multa adhuc graece scripta leguntur, Romanum fuisse scribit Philostratus, & quod maius est: graecam linguam in urbe didicisse, ac nunquam excessisse Italia: Germanicum Caesarem graeca quoq; scripsisse poemata autor est Quintilianus. Quin & graeca eius epigrammata adhuc leguntur. necnon Tiberij, Adrianiq; omnium elegantissima. nostra

quoq;

quoq; tempeſtate non defuere:qui græce ſcriberēt, ut præ-
ceptor noſter Politianus, quem & Ioanni quoq; Argyro-
pylo græco homini ſæpe admirationi fuiſſe uidimus: ut ue-
ſter Hermolaus nunquam ſatis laudandus. Nemini igitur
mirum uideri debet græcam linguam adeo a nobis proba-
ri,commendariq;,in qua uideam maiores noſtros, non mi-
nus laboraſſe,quam in latina:cuius & parentem,& altricem
illam proculdubio & crediderint, & prædicarint: a qua & ſi
nihil aliud, diſciplinæ certe noſtræ, fluxerint, ut ait Quin-
tilianus. Quemadmodum autem qui de parentibus opti-
me mereri ſtudent,non ægre ferre creduntur, ſi tota eorum
dignitas, atq; exiſtimatio in eos referatur, qui non ſolum
fundamenta iecerint ſuæ felicitatis: ſed eo quoq; perduxe-
rint: unde illi nunc apud omnes in pretio ſint. ſic non indi-
gnari debet latina lingua, ſi tota eius gloria in græcam re-
dundet omnium bonarum artium magiſtram. cum enim
uetus lex ſit, ut Ariſtides inquit, Altoribus uniuerſam re-
ferre gratiam quoad fieri poteſt, tantum abeſt, ut me lati-
na offendere putem græca laudando, ut & gratificari me
magis exiſtimem latinæ linguæ,quod gratiā, ſi non omnē,
ſaltem quam poſſum,eius quod dicitur uerbis, illi referam,
cui & debere ſe plurimum, & debuiſſe ſemper ingenue pro-
feſſa ſit. Quippe quæ nihil unquam æque abhorruerit:
atq; ingrati animi uitium. benignum eſt autem fateri per
quos profeceris, inquit Plinius. ſtudium autem noſtrum
hac in re tantum abeſt ut oſtentare in præſentia uobis ſtu-
duerim:ut uehementer doleam, me non tam hæc dicere co-

ætate aliena sectando: ut pene negligere͂ mea: nisi peruidissem & doctissimorum quorũq; exemplo, & ueterum testimonijs, omnem uim latinæ linguæ in græca cõsistere: quod cum & re ipsa demum cognouerim: non cõmittendum putaui: quominus & uos, & singulos quosq; bonarum artium studiosos, quantũ in me esset ad eade͂ adhortarer: animarem: accēdere͂: ne difficultate rei deterreremini. tanta est e͂m illi: quod iam diximus cum latinitate coniunctio: atq; affinitas: ut eadem propemodum utriq; conueniant. Quare non uideo: quid hac in re sit cuiquam pertimescēdum cum nihil pene noui sit offensurus. sed quod de animis nostris aiebat Plato: reminisci eos cum essent corporib⁹ obducti: omniũ: quibus multo antea diuinitus fuissent imbuti: id latino homini euenire credendum est græca discenti: eadem quasi resumere: quo fit: ut nõ magis præceptore uobis opus esse dixerim: quam monstratore: qui in memoriam suggerat: excitetq; græca ueluti uestigia: quæ subobscura, tenuiaq; uestris ingenijs iamdiu reposita, conditaq; seruantur. ad quam sanerem, græci fortasse hominis opera commodior: quã nostra: ego uero, ut non negauerim, sua melius græcos tenere quam nos: ita affirmauerim: nostra nos melius nosse: quã græcos, insuperq; tam posse nos res illorum perdiscere: quã illos nostras. cum itaq; latini docendi sunt græca: nescio an græci studiũ latinæ sedulitati anteponēdũ sit. nõ tam enim intelligendi, quãq; id quoq;: ratio habēda est: quã explicãdi. qđ siquis pronũciationis tantũ græce studio, eius ad unguem pđiscēdæ gratia, græcũ sibi cupit præceptore͂: Quintilianum audiat præcipiente͂: non esse dandam operam literis græcis superstitiose: ut & plurima oris accidant uitia,

& in peregrinum sonum corruptus sermo perduret: sed ita discendam esse græcam linguã comite latina: ut neutra alteri officiat. quæ res, a latinis melius, quã a græcis accipi potest. si quis autem examussim utrũq; se præstaturum confidit: illum mirabor & ipse: & dicam monitis non eget iste meis. Nos uero operam nostram quibus ingrata non uidebit᷑: pollicemur: nõ magis duces, præceptoresq; professi nos ipsos, quã comites, sodalesq;. Quippe qui nullũ laborẽ, nullã molestiã recusaturi simus: dũ uos ita græcis imbuamini: ut disciplinas inde omnes, quascũq; libuerit: facillime adipiscamini. a quibus eo postea perducendi sitis: ubi cũ fueritis: liceat iam humanã felicitatem, siqua modo est in hac uita: quasi manu prehensam tenere: quã si dimiseritis: uobis ipsi defuisse uideamini. non est autem cur uos moneã ulterius: uti homines esse memineritis: quibus felicitas hæc quæcũq; sit: debeatur. nam hoc tam cuiuis notũ esse debet: quã quod uiuat. illud potius nostra interest: cõfirmare uos: atq; adhortari: ne laborẽ reformidetis: qui uoluptati, quã in ipso statim limine græcarũ literarum percepturi estis: adeo iunctus est: ut nõ magis laborãdũ uobis esse uideat᷑: quã uoluptati honestissimæ inseruiẽdũ. qua ut ampliore quoq; perfruamini: nihil mihi uideor omissurus: nihil prætermittur⁹: qđ quæri a uobis aut desyderari nouerim, si modo eiusmodi sit futurũ, quod & nobis quoq; non ignoretur. Quid enim literato homine turpius, aut ab humanitate alienius, quam si aut scisse, aut didicisse frustra uideatur? Frustra autem & scit & didicit, qui nec commentando, nec docendo cuiquam

est, si integrum, absolutūq; sit: ita erudito homini nihil conuenire magis dixeris: quā efficere, relinquereq; post se sui simillimos in studijs, ac disciplinis: si aut homo fuisse uideri uult: aut non indoctus homo. hominē enim hominis causa natum credi par est. Quare neq; inuidere cuiq; in literis fas iudico: neq; supprimere quicquam: quod utile futurū existimes aut uiuentibus, aut posteris: nam ut ait Theognis:

χρὴ μουσῶν θεράποντα, καὶ ἄγγελον, εἴτι περισσὸν
εἰδείη σοφίης, μὴ φθονερὸν τελέθειν.
ἀλλὰ τὰ μὲν μῶσθαι, τὰ δὲ δεικνύναι, ἄλλα δὲ ποιεῖν.
τί σφιν χρήσηται, μοῦνος ἐπιστάμενος; hoc est,

Musarum interpres, siquid sapientius unquam
Nouerit, inuidia sit procul ille mala:
Nuncq; alia inueniat, nunc monstret, plurima condat:
Si solus sapiat, nempe quis usus erit?

Quippe ut Plato aiebat: non minus ad felicitatem pertinet bonos efficere: quam bonum esse. ideoque nulli magis idē familiarius se offerre solitus erat: quā cui plurimo usui esse posset: quiq; se, suisq; rebus maxime frui ualeret: quod mihi quoq; uideo esse faciendum, in ea præsertim Ciuitate: quæ non tam potētia, atq; imperio ipsius sit Italiæ Metropolis: quam quibusuis uirtutibus totius orbis grande specimen atq; ornamentum, uel potius naturæ miraculum, cum quæ imperium uitia comitari solent: non modo ita refugerit, ut non inesse possint suæ reip. sed ne excogitari quidem. Quare beatum iudico eum, quem cuiuis studio incumbentē degere in ea contigerit, sed beatissimū, quem literariæ facultates exceperint, cum tot presertim, tantaq; undiq; suppetāt, affluātq; ad eā rem cōmoda, ut fingi fortasse plura possint,

habere

haberi certe non possint. ubi enim, ut alia omittam: tanta librorum copia, quanta post Gotthicam ruinam nunq̃ fuit, nec ueteribus uero Romanis aut græcis florentibus in his, quæ extent fuisse credi par est, cum nouo hoc inuento careterent imprimendorũ librorũ: qui & pulcherrimi iam atq; emendatissimi prodire incipiunt, Aldi potissimum nostri opera: de quo illud habeo dicere, quod de Porphyrio inquit Simplicius, omniũ bonorũ nobis autor Aldus. uobis uero illud mihi uideor accõmodaturus, quod Demosthenes, quẽ interpretaturi sumus: Atheniẽsibus protulit. Ferte autẽ rogo æquo aĩo græcis me pauculis uerbis uos alloqui. ὁ μὲν οὖν παρὼν καιρὸς ὦ ἄνδρες ἐνετοί, μονονουχὶ φωνὴν ἀφιεὶς λέγει, ὅτι τῶν ἑλληνικῶν ὑμῖν λόγων ἀντιληπτέον ἐστίν, εἴπερ ὑπὲρ εὐτυχίας αὐτῶν φροντίζετε, hoc est, præsens itaq; tẽpus o uiri Veneti quasi emissa uoce pronũciat capessendas esse uobis græcas literas, si quid de felicitate uestra cogitatis. nam ut Virgilianũ quoq; carmẽ in uos transferam: Via prima felicitatis, quod minime remini: graia pandetur ab urbe. Expergiscimini igitur iam: & capessite græcas literas ultro sese uobis offerentes. Dixi.

HABITA FVIT HAEC ORATIO VENETIIS MENSE IANVARIO. M. D. IIII.

BASILEAE APVD IOANNEM FRO

γίνεσθε φρόνιμοι ὡς οἱ ὄφεις.

Prudens simplicitas amorq; recti.

היו ערומים כנחשים ותמימים כיונים

ἀκέραιοι ὡς αἱ περιστεραί.